

---

## 3. NEMZETKÖZI KONTEXTUS: A GENERATIONS AND GENDER PROGRAMME

MURINKÓ LÍVIA

---

Az *Életünk fordulópontjai* (ÉF) kutatás a kezdetektől szerves részét képezi a *Generations and Gender Programme* ([Nemzedékek és Nemek Program]; GGP) nemzetközi kutatássorozatnak. Az *Életünk fordulópontjai* adatfelvétel követi a GGP kutatási koncepcióját és a kérdőívét, ezért a magyar adatok nemzetközi összehasonlításra is alkalmasak. A Népeségtudományi Kutatóintézet (NKI) munkatársai aktívan részt vettek a GGP kialakításában és fejlesztésében; az NKI tagja a GGP fő döntéshozó szervének, a Consortium Boardnak [Konzorciumi Tanács].

A következőkben röviden ismertetjük a GGP jellemzőit, a magyar adatfelvételhez való viszonyát, a résztvevő országokat, valamint az adatbázisokhoz való hozzáférés módját. Az ÉF és a GGP kutatási koncepciójának kapcsolatáról a kötet 1. fejezetéből is tájékozódhatnak.

### A GENERATIONS AND GENDER PROGRAMME

A *Generations and Gender Programme* egy 2000-ben indult és mára 19 fejlett ipari ország részvételével zajló kutatási program. Célja a változó demográfiai magatartás jobb megértése, a családok életét befolyásoló azon tényezők feltárása, amelyek hatással lehetnek a szülők és gyermekeik (generációk), ill. a párok (nők és férfiak) kapcsolatára. A kutatás elméleti koncepciója és a kérdőív témakörei megegyeznek az *Életünk fordulópontjai* kutatásával – erről az 1. fejezetben olvashatnak –, amelyekről a kutatást megalapozó tanulmányokban (UNECE 2005, Spielauer et al. 2005, Vikat et al. 2007) találunk részleteket.

A GGP két részből áll: a *Generations and Gender Survey* ([Nemzedékek és Nemek Adatfelvétel]; GGS) és a *Contextual Database* [Kontextuális Adatbázis].

A *Generations and Gender Survey* követéses panelvizsgálat keretében háromévente keresik fel ugyanazokat a válaszadókat, hogy rögzítsék az életkörülményeikben, a családi viszonyaikban bekövetkező változásokat. A GGS az egyetlen longitudinális, sok országra kiterjedő, nagymintás kutatás, amely a felnőtt életút egésze során vizsgálja a családi élet és a nemzedékek közötti kapcsolat alakulását. A résztvevő országokban

azonos mintavételi és adatfelvételi elvek, azonos alapkérdőív alapján, viszonylag nagy mintán (kb. 10 000 fő országonként) zajlanak a vizsgálatok. A központi GGS kérdőív egy kötelező részt és választható modulokat tartalmaz, amelyeket az egyes országok kutatói a nemzeti sajátosságokhoz adaptáltak. A GGS adatbázisainak széleskörű felhasználását jelzi, hogy az ezeken alapuló tudományos publikációk száma mára meghaladta az ezret.

A kérdőíves kutatásból származó adatokat makroszintű indikátorok egészítik ki, amelyek segítenek a kontextuális tényezők hatásának megértésében. A *Contextual Database* országos és regionális szintű, aggregált adatokhoz nyújt hozzáférést, amelyek összekapcsolhatók a GGS egyéni szintű adataival. Elsősorban, de nem kizárólag a GGP-ben részt vevő országokra vonatkozóan tartalmaz gazdasági, társadalmi, demográfiai és népesedés- és családpolitikai mutatószámokat négy évtizedre visszamenőleg (több mint 80 indikátor kb. 60 országra). Az adatbázis bárki számára szabadon hozzáférhető, regisztrációt sem igényel. Magyarországra vonatkozó adatokat is tartalmaz.

A Contextual Database elérhetősége: <http://www.ggp-i.org/contextual-database.html>

## **A HARMONIZÁLT GGS-ADATOKHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS MÓDJA**

A *Generations and Gender Survey* keretében ez idáig 19 országban zajlott le legalább egy adatfelvételi hullám. Tíz országban legalább két, három országban pedig már három adatfelvételre került sor. A résztvevő országok sora folyamatosan bővül (*1. térkép*).

Az egyes adatfelvételek kisebb-nagyobb mértékben eltérhetnek a központi kérdőívtől a nemzeti sajátosságok, az eltérő kérdezési mód vagy anyagi megfontolások miatt. Az adatok az egyszerű felhasználás és a lehető legszélesebb körű összehasonlíthatóság érdekében harmonizált formában érhetők el a kutatói közösség számára. A harmonizáció biztosítja a változók azonosságát (elnevezés, címkék, válaszolók köre). Az országspecifikus változókat külön jelzik. Az adatok országonként és összevonva is hozzáférhetők. A több kérdezési hullámot is elérhetővé tevő országok adatbázisai összekapcsolhatók a válaszadók egyedi azonosítója segítségével.

Harmonizált adatok a jelen kötet megjelenésének időpontjában következő országokból érhetők el:

- 1. hullám: Ausztrália, Ausztria, Belgium, Bulgária, Csehország, Észtország, Franciaország, Grúzia, Hollandia, Japán, Lengyelország, Litvánia, Magyarország, Németország, Olaszország, Oroszország, Norvégia, Románia és Svédország.
- 2. hullám: Ausztrália, Ausztria, Bulgária, Csehország, Franciaország, Grúzia, Hollandia, Litvánia, Magyarország és Németország.

Az adatok és a részletes dokumentáció a következő internetes címről tölthető le: [www.ggp-i.org](http://www.ggp-i.org). Az egyéni szintű adatok letöltéséhez regisztráció, egy adatigénylési űrlap kitöltése és az aláírt adathasználati megállapodás visszaküldése szükséges.

1. térkép: A Generations and Gender Programme-ban résztvevő országok



Forrás: [www.ggp-i.org](http://www.ggp-i.org)

A kérdőíves adatbázisok letöltésén kívül egy egyszerű, ingyenes regisztráció után online elemzések is végezhetők: [www.ggp-i.org/online-data-analysis](http://www.ggp-i.org/online-data-analysis). Lekérdezhető az egyes változók gyakorisági megoszlása, számíthatunk keresztábrákat, korrelációt vagy regressziót, alkalmazhatunk súlyt és szűrőket. Ugyanezen a felületen a kódolási útmutató is megtalálható: minden változó esetén megtekinthető a kérdőívben feltett kérdés pontos szövege, a válaszadók köre, a válaszkategóriák, a válaszok megoszlása és az adathiány mértéke. Ezen kívül minden egyes adatfelvétel esetén elérhető néhány alapvető módszertani információ (pl. a kérdezés dátuma, a mintavétel és a lekérdezés módja), elérhetők az eredeti és az angolra fordított kérdőívek és egyéb segédanyagok.

## A MAGYAR ADATOK A GGS-BEN

Az *Életünk fordulópontjai* adatfelvétel részét képezi a GGS harmonizált adatainak. Bár a magyar és a nemzetközi kutatás alapvető logikája megegyezik, a kérdőívek között nem teljes a megfelelés. Az *Életünk fordulópontjai* vizsgálat koncepciójának

kialakítása 1999-ben kezdődött el, és 2000-ben csatlakozott az akkor létrejövő GGP együttműködéshez. Az első magyar adatfelvételre már 2001-ben sor került, amikor a GGS központi kérdőíve még nem készült el (az utóbbit 2003-ban véglegesítették). Emiatt az első hullám magyar és nemzetközi kérdőíve számos ponton eltér egymástól, és az *Életünk fordulópontjai* panelkutatás első hulláma nem a GGS első, hanem a „nulladik” hullámának tekinthető.

Az *Életünk fordulópontjai* második adatfelvételi hullámának tervezése során a kutatók azzal a kihívással szembesültek, hogy egyrészt meg kellett őrizniük az előző magyarországi hullámmal való összehasonlíthatóságot, másrészt biztosítaniuk kellett a nemzetközi GGS-szel való összehasonlíthatóságot is. Végül kompromisszumos megoldás született: számos kérdést átemeltek a nemzetközi kérdőívből (főként a véleménykérdéseket), néhány fontos, a GGS kérdőívétől eltérően feltett kérdést viszont változatlanul hagytak. További fontos különbség, hogy az ÉF második hullámában a két kérdezés közötti változások rögzítéséhez egy élettörténeti kalendáriumot alkalmaztak. Végeredményben a második hullám magyar kérdőíve sokkal inkább hasonlít a GGS első hullámának kérdőívéhez, mint az első magyar kérdezésé, azonban az egyezés nem teljes. A magyar és a nemzetközi kérdőívek egymáshoz való közelítése a további kérdezési hullámokban tovább folytatódott.

A GGS első hullámának magyar adatai az *Életünk fordulópontjai* adatfelvétel első és második hullámán alapulnak. A harmonizálás során alapvetően a magyar kutatás második hullámának adataiból indultunk ki, szükség szerint kiegészítve azt az élettörténeti kalendárium és az első magyar hullám retrospektív adataival. A GGS második hullámának magyar adatai az ÉF adatfelvétel harmadik hullámából származnak, a GGS harmadik hullámának adatai pedig a magyar negyedik adatfelvételi hullám felhasználásával készülnek majd el (ennek harmonizálása jelenleg folyamatban van).

## HIVATKOZÁSOK

- Spielauer, Martin – Kostova, Dora – Kotzeva, Tatyana – Jekova, Vetka – Borissova, Kremena (2005): *The contextual database of the generations and gender program in Bulgaria: conceptual framework and an overview of the Bulgarian context concerning the central database topics*. MPIDR Working Paper, 2005–006. Max Planck Institute for Demographic Research, Rostock.
- UNECE (2005): *Generations & Gender Programme survey instruments*. UNECE, New York – Geneva.
- Vikat, Andres – Spéder, Zsolt – Beets, Gijs – Billari, Francesco C. – Bühler, Christoph – Désesquelles, Aline – Fokkema, Tineke – Hoem, Jan M. – MacDonald, Alphonse – Neyer, Gerda – Pailhé, Ariane – Pinnelli, Antonella – Solaz, Anne (2007): *Generations and Gender Survey (GGS): Towards a Better Understanding of Relationships and Processes in the Life Course*. *Demographic Research*, 17(14), 389–440.